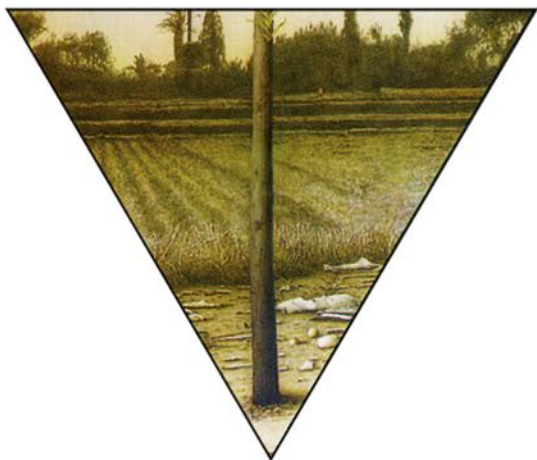

Barroca *mort*

VICENT JOSEP ESCARTÍ

Edició a cura de Vicent Borràs
Il·lustracions: Adrià Pina

ELS NOSTRES AUTORS

bromera

Tothom es riu de mi. Em miren i es diuen, els uns als altres, que sempre hi ha qui està pitjor. Ells es pensen que no els sent ni entenc res. Però jo, moltes de les coses que diuen i, encara, d'aquelles que pensen, les conec ben bé, perquè Déu, volent concedir-me algun do, em féu la gràcia de poder veure i sentir essent com sóc, mig sord i quasibé cec. Tanmateix, jo mai no ho he dit a ningú ja que, de fer-ho, prompte seria denunciat als de la Inquisició i dirien que sóc brui-xot o endimoniat i —Déu em lliure— no m'agradaria finir aquesta vida meua en una foguera,

condemnat per heretge, i servint d'espectacle i burla a tothom fins i tot en l'obscena comèdia de la meua mort, una mort que únicament seria tràgica per a mi. Ells tot s'ho riurien i dirien que ja sabien que havia d'acabar malament, que sempre se m'havia vist aquesta mala fi. Per això és que mai no dic a ningú com puc endevinar allò que els passa pel cap mentre els tinc prop de mi, si m'esforce una mica.

I si pels meus ulls reals només puc distingir unes taques de colors, sense forma definida, i pels meus oïts només sent murmuris, poder veure el món d'aquesta altra forma tan particular m'ha fet, en més d'una ocasió, salvar-me de coses horribles i també m'ha permès conèixer secrets i llocs i actes que, cas d'haver estat un home normal, mai no els hauria sabuts ni vists. De fet, no havent eixit mai del terme d'aquesta reial vila, conec les viles veïnes, la ciutat de València i, encara, d'altres molt més importants i il·lustres. Fins i tot conec una estranya ciutat que està construïda damunt de l'aigua i que sura sens enfonsar-se mai. La vaig trobar en els pensaments —tristos tots— d'un italià mercenari i desgraciat, que finalitzà els seus dies ací de forma miserable. Es deia Paolo i parlava molt malament, però jo podia entendre'l a la perfecció perquè veia en el seu cap les imatges d'allò que volia expressar-me. En el temps que

va estar-s'hi, em contà tantes coses que ara ja no me'n recorde ni de la meitat.

Vaig trobar-me'l un dia amagat vora l'ermita del Crist del camí de Cotes. Llavors ja estava malalt i ben malalt. Però els de l'obreria de sant Jaume no se'n volgueren fer càrrec perquè deien que era un estranger i que potser portàs la pesta i, si l'entraven a la vila i l'acollien a l'hospital, el mal entraria amb ell. Tanmateix, ell no tenia la pesta. La constel·lació pestífera vingué anys més tard, quan ja ningú no recordava el pobre Paolo. Em digueren que no anàs a veure'l i ells li portaven un plat de brou, pa i vi a l'ermita per no deixar-lo morir de fam. Jo mai no els vaig obeir i, quan no em veien, anava a fer-li companyia. El seu nom era Paolo Carandini —o una cosa així, ara me'n recorde— i era persona honorable que havia viscut en bells palaus a l'estranya ciutat on els carrers eren tots plens d'aigua. No sé com, però, sobre les aigües es mantenien, per obra potser d'encanteri, edificis grandíssims i una seu esplendent, recoberta d'or, que estava en una plaça on fàcilment cabria tot el terme d'aquesta vila. Allí, hi havia, més alt que el campanar de la parròquia i, dalt del tot, un lleó volador. Mai no havia vist jo cosa tan prodigiosa ni que tant em meravellàs.

També digué que un dia va veure el Sant Pare i el palau elegantíssim on viu, a Roma, i a to-

tes les insignes i nobles persones que l'acompanyen. A més de tot això, vaig veure en el seu cap ciutats i homes que no sé qui eren, ni ho he sabut mai, però que, després de tant d'any, no he oblidat, tot i que, de vegades em sembla que tots són el mateix. Ja no tenen les cares nítides i els recorde sense ulls ni nassos. Sense boques. I les ciutats totes són iguals, plenes de palaus i de riqueses.

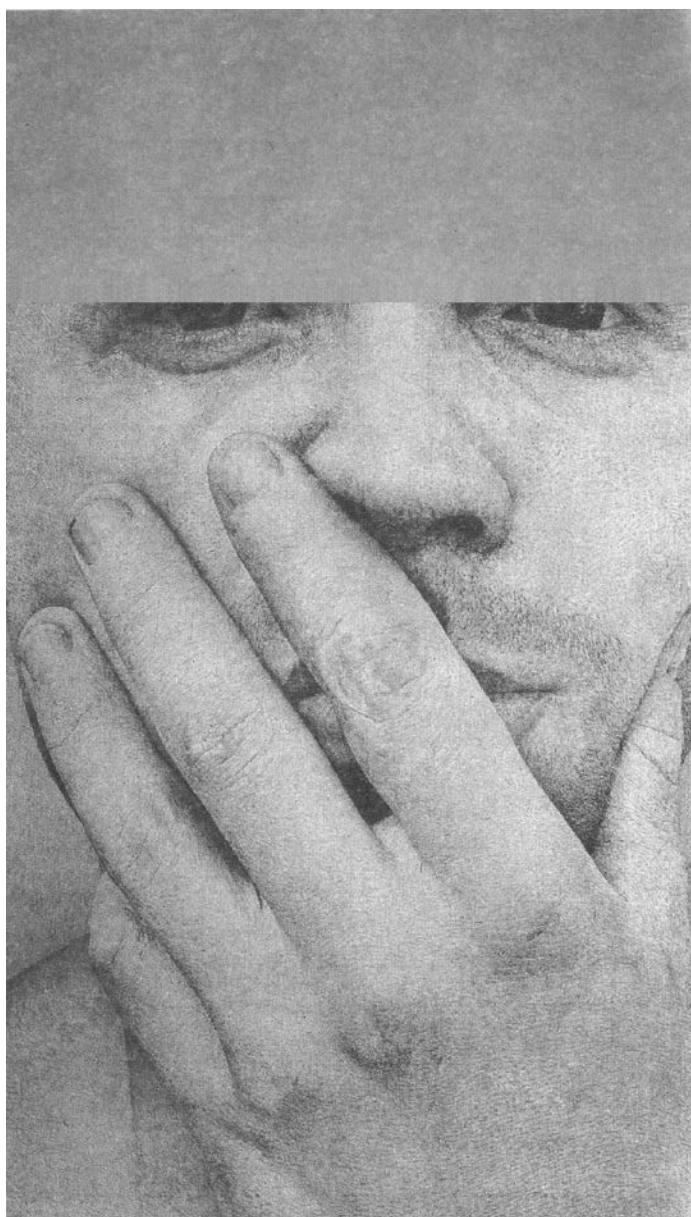
Un dia, quan vaig anar a l'ermita per veure'l, no el trobí assegut al brancal i aní al pont de la séquia, on jo sabia que passava les nits. Allí el vaig trobar mort. Sort va tenir que jo conegués on dormia perquè, altrament, les raboses i els gossos perduts, o les mateixes rates, l'haurien tret a trossos i se l'haurien menjat a poc a poc. Quan el Justícia i els Jurats hi arribaren tenia ja la cara plena de sangoneres —tantes que no se li veia la pell i ja li entraven pel nas, pels ulls, la boca i les orelles, xuclant-li la sang, famolenques— i decidiren soterrar-lo així, sense llevar-li-les, perquè tenien por de contagiar-se i digueren que uns quants cucs més o menys no en variarien el resultat final. Per a soterrar-lo, els de l'obreria li van fer una caixa ben roïna i el van sebollir pressuts, sense que anàs ningú a pregar per la seua ànima. Només jo, que encara era un xiquet. Tanmateix, si hagués mort en la seua pàtria l'haurien posat en una caixa fol-

rada de vellut negre i l'haurien portat en una barqueta des de sa casa a la seua parròquia on, de cos present i voltat de sis canelobres negres i daurats, li haurien celebrat missa de rèquiem i després hauria estat soterrat en un bell monument que tenia la seua família, que era molt noble i rica. Però, ací ningú no el coneixia i la mort el féu anar a podrir-se en un forat qualsevol i sense que ningú no sabés el seu nom, perquè no em van fer cas.

Si el pobre Paolo em va mostrar Roma i la ciutat que hi ha damunt de les aigües, també són altres molts els llocs bells i nobles que conec: el Reial de València on viu el virrei; la Seu i el convent dels Predicadors, el passeig del Grau on van a lluir-se els més egregis de València; Santa Caterina d'Alzira i tota aquella vila; els grans palaus de Xàtiva i la seua Seu altíssima; i monestirs amb cases tan riques com la Murta i la Valldigna. Fins i tot he vist el palau que té el rei nostre senyor a Madrid, més gran que tota València. No em resultaria gens difícil de relatar, punt per agulla, com són cadascun d'ells de tantíssimes vegades com he pogut contemplar-los en els caps de traginers i de mercaders, de bisbes, nobles, compradors de seda i de militars; però, sé que descriure allò que és obra d'home i que està sentenciat a la destrucció, no tindria cap sentit. Tot, completament tot, desapareixerà el dia del Judici Final. Totes les grans

viles i corts esplèndides s'enfonsaran en l'abisme. I aquest poble, des del portal dels Sants de la Pedra fins al del Molí, i des del campanar de la paròquia al convent, tot s'ensorrarà en la terra i s'ho engolirà l'infern amb les seues flames espantoses, pel mal cor dels seus habitants, per la seua poca caritat. Perquè, llevat de les almoines que m'han fet amb allò que anaven a tirar als gossos o al porquet de sant Antoni, res no m'han donat. I, així i tot, si alguna cosa m'han oferit, ha estat per rentar les seues ànimes dels negres pecats comesos, i perquè jo pregàs pels seus malalts. Després, quan aquests han mort o s'han restablert, m'han vist per un carrer i ben a gust que s'han rigut de mi, burlant-se tot el que sabien i més, sense dir-me ni una sola bona paraula.

Acabat de parir, ma mare, esglaiada en mirar-me, em llançà al riu dalt d'un garbó de canyes. No vaig ser jo, tanmateix, cap Moisès recollit a la casa de Faraó i criat a la cort, entre prínceps i belles dames. Ben al contrari. I no em sent amb cor de reprotxar-los-ho. Ni jo mateix m'hagués recollit en veure'm perquè la meua imatge —que jo sempre he sabut com és per com em veuen els altres— és tan poc agraciada com poques se n'han vistes per aquestes rodalies, i encara estic per dir que en gran part del món. ¿Qui anava a apiadar-se d'un xiquet contrafet, amb una cama més cu-

ta que l'altra, la boca estirada cap a l'orella i els ulls tan blancs com dues perles? Molt sovint em pregunte per què Déu no se'm va endur d'aquest món en el precís instant de nàixer. No hauria estat el primer monstre que, en ésser nat, mor per la immensa pietat de Déu magníficent. Recorde —i ja dic que, com si ho hagués vist amb els meus propis ulls nacarats—, el dia que una fadrina de l'alqueria de Xara parí un ésser estrany que, de tan rar com era, em guanyava en desgràcia. Tenia dues natures, una davant i l'altra darrere i, a l'esquena, també tenia dues mamelletes xicotetes. Enmig del front tenia un ull molt clar que s'obria i es tancava com els altres dos que, per contra, eren foscos i molt petits. Sort tingué de no viure sinó unes poques hores dins d'aquell llibrell verd on, com si fos una tenca acabada de pescar, el deixaren, botant de quan en quan, revinclant-se sobre ell mateix però sense plorar. Només morir i saber-se la nova, tot el poble hi acudí a veure'l i fins i tot vingué gent d'Alzira, d'Albalat de Pardines, Guadassuar, Cotes, el Toro, Tarragona i d'altres llocs més llunyans. En tot el dia no deixaren de venir-ne i arribà a formar-se tal avalot que l'amo de la casa va fer fora la fadrina. Aleshores, tothom comentava ja que aquella monstruositat, aquella criatura infernal, era filla del pecat, fruit repel·lent engendrat contra natura per l'amo, en Pere Sit-

ges, al ventre de la fadrina, i evidència clara del càstig de Déu als pecadors.

Jo, que també aní, em vaig asseure sota la figuera d'enfront de la casa, a l'era, i m'assabentí de tot millor que ningú perquè, com ja he dit, a mi no se'm pot ocultar res si jo no ho vull. I així, si bé la criatura era nata per obra del pecat i per gràcia del dimoni, no era filla de l'amo, sinó que la fadrina ja entrà prenyada a servir i qui li l'havia feta havia estat el seu mateix germà, un roig més alt que un pi i ben trempat, tot i que tenia veu de xiqueta malalta. Ell fou qui va venir, cap a migdia, a recollir la germana i el seu fill, però no va aconseguir emportar-se'ls fins el capvespre, perquè tothom volia veure el monstre i, a més, la mare estava tan afectada i plorava tant i tant que era impossible traure-la del llit i pujar-la al carro. A la fi, quan lluitant amb la gentada que creixia sense parar, aconseguiren eixir de la casa, el vent de Ponent que havia bufat tot el dia s'aturà i un gran núvol negre com el carbó es parà damunt de la casa i començà a llançar llamps però sense sentir-se els trons, armant-se, doncs, una tempesta que descarregà tal quantitat de pedra que la terra a penes podia veure's, de tanta com n'hi havia. Alguns, porucs d'allò que ben clarament era l'obra de Déu, van començar a cridar i a resar. Altres romanien a recer, esperant. Però,

quan un llamp de foc partí el cel i el va fer roig com el mateix infern, tots ens agenollàrem, que créiem morir de tant d'espant. Tanmateix, ningú no gosà anar-se'n perquè tothom estava segur que aquella manifestació de la ira divina no estava dirigida a nosaltres sinó als pèrfids pares del monstre. I tan manifest era això que, les pedres que queien sobre els que estaven agenollats i a cel obert, no els causaven cap dany, tot i que va estar-se pedregant més d'una hora, fins que vingué frare Jaume amb el Cos de Crist custodiat dins una caixeta i refugiat al seu pit.

Els dos germans, amb els cabells llunts i rojos com l'or, es tiraren a terra, amb els braços en creu, en veure venir fra Jaume i, de sobte, la gran tempestat s'aturà i desaparegué engolida pel poder de nostre Senyor. Allí mateix, mentre les pedres que sembraven la terra també anaven fent-se invisibles, el frare beneí els germans i la criatureta horrible i, després, pujaren al carro. El xiquet, o allò que fos, anava embolicat com un farcell de seda sota el braç de la mare, aquella bella dona que, com la Mare de Déu al peu de la Creu, plorava desesperada perquè no sabia què anava a ocórrer ni com s'ho faria perquè el monstre que havia parit fos soterrat en lloc sagrat. Perquè deien tots que ningú no voldria ficar-lo en la seua sepultura malgrat haver estat batejat *sub conditione* per la comare.